

TROBADA DE CANTADORS A ESPOLLA (ALT EMPORDÀ)

Quan la Jota puja per l'AP7

Josep M. Tegido-Mallart *Gustinet*

El darrer cap de setmana de gener de l'any 2003, un autocar amb gent de Jesús (Baix Ebre) travessava el Principat per arribar a Espolla. Tornaven la visita que l'any anterior els empordanesos havien fet a la Fira de l'Oli, de Jesús. De fet, era la coincidència dels dos pobles en l'organització d'un esdeveniment com la Fira, que finalment havia acabat amb l'intercanvi de visites.

L'any anterior, pel febrer, per als espollencs, la visita a les terres de l'Ebre va ser tota una descoberta. El país, la gent, la parla..., tot tan diferent i tan proper a l'hora. De les activitats programades a la Fira de Jesús la gent d'Espolla es va entestar a participar en el concurs de jotes versades. Com si a l'Empordà i, per ser precisos, a l'Albera, fos una melodia pròpia. I, el que són les coses, per incompareixença de contraris, el premi va ser per al representant espollenc. Però per a molts, la millor recompensa va ser la de ser testimoni de l'actuació en directe de lo Canalero, acompanyat del Xaparro.

La visita dels de l'Ebre a Espolla era tot un repte. Si t'han tractat bé quan has anat de visita, s'ha de procurar correspondre en arribar l'ocasió. Com que aquest sentiment era estès entre tots els qui havíem fet la visita a Jesús, va ser fàcil organitzar un sopar de rebuda, amb les cuineres i algun cuiner del poble. La resta de la festa s'inspiraria en l'ànim del concurs de jotes versades i la figura de lo Canalero que l'any anterior havíem viscut.

Afortunadament matèria primera —músics i cantadors— no en falta-

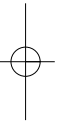
JOSEP ALCANES

ria, i de primera qualitat. Em ve especialment de gust recordar els qui hi havia en aquella primera trobada, amb el risc que deixi d'anomenar algun dels assistents: en Jaume Arnella, en Panxito, en Pere Pau, en Ramon Manent, l'Helena Cases, la Mireia Mena, en Brillant, en Marcel Caselles, l'Ainhoa, la Simone Lambregts, en Xaparro, en Tomàs, i molts més que van convertir aquella festa en un compromís de continuïtat per als propers anys. Descobrir que el cant improvisat, que el glosat era un element viu, no només en la capacitat dels cantadors de més anomenada que encara exercien, va ser la primera sorpresa de la vetllada. No tan sols en la veu dels qui hi van intervenir vinguts de

l'Ebre, sinó també de tota una colla que espontàniament va respondre a la convocatòria i que d'una manera premeditada o no es va llençar a glosar, potser per primera vegada.

SEGONES PARTS

El repte ja estava plantejat. Allò no podia quedar en una única edició. Amb el risc de no repetir l'èxit d'una primera trobada, gairebé espontània, des de l'Associació Cultural La Fraternal d'Espolla —l'animadora d'aquella Fira de l'Oli, que, en definitiva, era l'excusa que ens havia dut fins a aquest punt— es va assumir la convocatòria de properes edicions.

No crec que s'hagi d'insistir gaire sobre quina és la realitat del cant improvisat a l'Empordà. Tret d'algun element que ha perdurat al llarg dels anys, com serien les patacades a Cadaqués, l'exercici de glosar quedava restringit a l'aparició recent de les noies de De Calaix, que en els seus espectacles incorporaven les melodies de nyacres i convidaven el públic a cantar. Va ser gràcies a elles i, especialment, a en Francesc Tomàs *Panxito*, que es va anar perfilant com haurien de ser les properes edicions de la Trobada de Cantadors a Espolla.

Des de l'organització, una de les primeres decisions va ser segregar la convocatòria de la Trobada del cap de setmana en què tenia lloc la Fira de l'Oli. La capacitat de l'Associació Cultural no permetia alegries com la d'encadenar dues activitats en dies successius sense gairebé hores de descans. La Trobada s'avançava al dissabte del cap de setmana anterior, normalment a mitjan gener, amb prou dies per haver superat les conseqüències de les festes de Nadal i Reis. I es definia una estructura que, fins l'edició d'enguany, s'ha mantingut.

ABCB

Aquí hem de tornar a fer referència a en Panxito i el seu entusiasme. Partint de la base de la pèrdua de la tradició del glosar, un dels objectius era incorporar sessions de taller, al llarg de les hores anteriors a la Trobada, destinades a tothom que hi estigués interessat. En les tres edicions que portem des de l'any 2004, han passat més de cent persones pels successius tallers, amb la novetat, l'any 2006, que es van doblar amb l'oferta de sessions destinades als més joves, a partir dels deu anys. A l'edició del 2005 van ser els de La Ronda dels Ferrer els qui van conduir el taller, dedicat específicament a melodies de les terres de l'Ebre. I el 2006, els convidats van ser els Glosadors de Mallorca, amb el Mateu Mates *Xuri*, Victòria Covas *Victorieta*, i Rafel Roig, amb tonades mallorquines.

Després de tres anys de tallers s'ha aconseguit una fidelitat de participants que ens fa plantejar per als propers anys la conveniència de fer una divisió de nivells entre «iniciats» i «novells». Entre altres motius per aconseguir un millor aprofitament en funció dels interessos de

cada persona i per poder treballar en grups menys nombrosos.

LA MILLOR RECEPTE

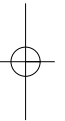
Però una de les claus perquè la Trobada de Cantadors tingui una molt bona resposta popular entre els mateixos espollencs és la seva pròpia implicació en la festa de la manera més directe possible: convidant a sopar els músics i glosadors. Repetint la fórmula del primer any, en què es va convidar la gent de Jesús a un sopar que s'havia cuinat a casa de les mestresses i s'havia compartit en l'espai de la sala de la Societat La Fraternal, des de l'any següent s'ha anat reproduint el sopar amb tota mena de plats, platillos, postres i menges, elaborats per qui tingui ganes de protagonitzar la festa. I any rere any, lluny de disminuir la participació, són més els participants en aquesta gran entaulada, que serà la prèvia a l'inici de la Trobada.

Una cuina de la qual en restarà el testimoni en forma del llibre autoeditat amb el recull de les imatges de tots els plats i les respectives receptes, i distribuït entre

71

TROBADES I FESTIVALS

JOSEP ALGANS

Taller de melodies de l'Ebre (2005).

tothom que ha cuinat, com a record i reconeixement de la seva col·laboració.

Un sopar que cada cop acumula més gent i que desborda la capacitat d'un espai que el que té d'acollidor, també ho té de limitat. Però és un element sense el qual difícilment s'entendria la mateixa Trobada. Com es pot concebre una cantada si no és al voltant d'una bona taula? I amb aquesta fórmula s'institueix una mena d'acord no escrit pel qual, a canvi d'un bon sopar, després músics i cantadors han d'oferir el millor d'ells. Un intercanvi que, a part de solucionar necessitats organitzatives, situen tothom al bell mig de la festa. D'una manera o altra s'ha aconseguit que la Trobada de Cantadors a Espolla també sigui recordada i recomanada pel sopar. N'hi ha més d'un que és incapaç de destriar la cantada del civet de senglar de la Leo...

Afortunadament, l'oferta alimentària és prou ajustada perquè la gent no perdi de vista que tot seguit ha de venir la part més gruixuda de la festa. La transformació de l'espai d'un menjador en una sala on tindrà lloc la Trobada és digna de veure: en un moment, taules i restes de menjar desapareixen per deixar lloc on escampar cadires per afrontar una llarga vetllada.

«REPUTICÀNTICUS»

Els sociòlegs tenen molt estudiat això dels símbols. I no seré jo qui em complicaré l'existència fent teoria sobre el tema. Però intuïtivament, a l'hora d'organitzar la «posada en escena» de la Trobada es van buscar aquells elements que creessin una tensió que impedís que les més de quatre hores que pot durar representessin una llargada insalvable.

Un d'aquests elements és el «Reputicànticus», una cançó popular olotina, amb un text absolutament

garrotxí, que des que el Triet Rústic (Albert Cuevas, Raül Moliner i Cesc Sans) la va interpretar per primera vegada, a l'inici de l'edició de l'any 2004, s'ha convertit en l'himne de la Trobada. Amb només tres anys, ha passat de ser una melodia amb lletra incomprensible a la peça que tothom canta en començar i en acabar.

Però, sense dubte, l'element que més expectativa crea és la coronació del Rei o de la Reina de les Nyacres. Un objecte tan artificial com una corona de cartró pedra que cada edició de la Trobada resta en dipòsit de qui ha guanyat el concurs de glosadors que tanca la festa, i que serveix d'element que lliga les diverses edicions entre elles. Són molts els qui resisteixen la incomoditat de les cadires per acabar de confirmar, a darrera hora, si la corona canvia de testa.

I, altrament, també hi ha qui afirma que es presenta al combat de glosa amb l'ànim de destronar el titular del tron i veure el seu retrat penjat d'una imaginària galeria de reis i reines. Sigui com sigui, això de les corones deu tenir la seva força perquè acabi essent foto a tota pàgina a la revista *Folc*.

Però això queda restringit a qui ho faci millor. La resta d'aspirants s'hauran d'accontentar amb una ampolla d'Aigua de Nyacres, que no és poca cosa: la beguda miraculosa empordanesa que fa la rima fàcil, de distribució exclusiva aquella jornada.

INVENTEM LA FESTA

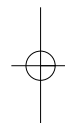
Quan es va començar amb això de la Trobada, des de l'organització pràcticament no hi havia cap notícia sobre res semblant que s'organitzés. Alguna notícia de la Cantada que organitzava la Sèpia Verda a Sabadell i el que es feia a Figueres per les Fires al mes de maig.

Una de les claus per donar una consistència a la Trobada era con-

vidar a cada edició un grup que, al mateix temps, servís per conduir els tallers de la tarda. Les primeres a venir van ser les de De Calaix, que per alguna cosa eren de la comarca, acabaven de treure disc i estaven implicades molt especialment en la divulgació de les nyacres com a melodia sobre la qual improvisar. Però per a les edicions següents s'havia de recórrer a punts més allunyats del país: l'any 2005, La Ronda dels Ferrer i aquest passat 2006, els Glosadors mallorquins. Aquestes actuacions serien les que donarien el to «seriós» a la Trobada, les que ens farien retrobar a tots plegats amb la feina dels qui es neguen a que el cant i el glosat acabin desapareixent. Afortunadament el país encara té prou recursos per anar mostrant: les Illes i el País Valencià, però també racons del Principat on encara trobarem qui ens pot venir a oferir el seu treball.

A la Trobada, l'actuació del grup convidat va precedida per una mena d'escenari lliure on es dona peu a que actuïn aquelles persones o grups que els hi vingui de gust. Però un cop acabada l'actuació dels convidats comença la part final de la Trobada: el Combat d'entronització del Rei o la Reina de les Nyacres. Molt de títol per anomenar el que és una cantada de glosadors per destriar quina és la persona que serà premiada.

Aquí cal reconèixer que, després de tres combats, encara cal anar millorant el funcionament per evitar situacions com en la darrera edició, quan van pujar divuit persones dalt de l'escenari que volien apropiarse de la corona, amb el risc d'eternitzar el concurs. El mecanisme no té cap secret i, en part, s'inspira en el que ja es fa en altres llocs on els concursos de glosadors tenen la seva tradició, com al País Basc: un seguit de proves plantejades als cantadors i cantadores, individualment, enfrontats en parella o a tot el grup, i que un jurat valora —es fa una primera tria perquè quedin els quatre darrers glosadors

Diversos moments
del combat de nyacres
de les trobades 2005
(dalt) i 2006.

Francesc Ribera
Titot, Rei de
les Nyacres 2006.

d'on s'elegirà la persona guanyadora. La darrera edició, en Francesc Ribera *Titot*, va aconseguir treure del tron la Mireia Mena, qui havia repetit en els dos primers combats.

I tot el procés, amenitzat per l'orquestrina conduïda per en Francesc Tomàs *Panxito*, davant una formació de guitarra, acordió, violí i contrabaix. El mateix Panxito és qui s'encarrega de donar peu als participants a l'inici de cada una de les proves.

El fi de festa és del tot previsible: foto de grup de tots els glosadors i les glosadores, situant la persona coronada en el lloc preferent. Mentre, de fons, els músics interpreten l'«Himne de Riego». Per acabar tots plegats entonant el «Reputicànticus» a mode de sintonia de clausura.

73

TROBADES I FESTIVALS

I ARA COR DE CARXOFA

Quatre edicions de la Trobada no donarien per gaire història si no fos que partim d'un llistó massa baix i amb molt a fer al voltant del glosar. L'èxit de convocatòria d'Espolla ha escampat una mena d'estat d'ànim d'entusiasme que s'ha estès a molta de la gent que hi ha passat.

Recollint el testimoni del que és *Cor de Carxofa*, primer com una mena de fanzine al voltant de la glosa que l'Helena Cases (membre de Pomada) editava i distribuïa, i després com un llistat on la gent penja missatges i convocatòries, a la Trobada del 2006 es va constituir Cor de Carxofa com a associació de foment del glosat. Ara mateix hi ha un parell de projectes que s'estan tirant endavant. Un d'ells un *Manual d'Iniciació al Glosat*, que seria difícil de concebre sense les complicitats generades al voltant de les successives convocatòries d'Espolla.

Però això ja és una altra història.

gustinet@cordecarxofa.org